

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A

LEKENO LA DIPHAPANYETSANO TSE SE

NANG POELLO E TOTOBETSENG

(MAKGETHO LE DIPHETISO)

(GRAP 23)

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) (Revenue from Non-exchange Transactions (Taxes and Transfers)) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board) a Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) di hlahisitswe botjha Maamong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

**Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo
(Accounting Standards Board)**

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetwa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitsa ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekeno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso)

	Ditemana
Selelekela	
Sepheo	.01
Kakaretso	.02 - .05
Ditlhaloso	.06 - .27
Phapanyetsano e se nang Poello e Totobetseng	.07 - .10
Lekeno	.11- .12
Dipolelo	.13 - .15
Maemo matlotlong a fetisitsweng	.16 - .17
Dithibello matlotlong a fetisitsweng	.18
Boleng ho feta sebopeho	.19 - .24
Makgetho	.25 - .27
Tshekatsheko ya mantlha ya phallo e kenang ya matlotlo a tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng	.28
Kananelo ya matlotlo	.29 - .35
Taolo ya letlotlo	.31 - .32
Ketsahalo e fetileng	.33
Phallo e kenang e ka bang teng ya mehlodi	.34
Matlotlo a sa tiiswang	.35
Diphehiso tse tswang ho beng	.36 - .37
Dikarolo tsa phapanyetsano e nang le poello e totobetseng le e se nang yona	.38 - .40
Tekanyo ya matlotlo ha a ananelwa la mantlha	.41 - .43
Kananelo ya lekeno la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng	.44 - .47
Tekanyo ya lekeno la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng	.48 - .49
Ditlamo tsa jwale tse ananelwang e le mekitlane	.50 - .59
Tlamo ya jwale	.51 - .54
Maemo ho letlotlo le fetisitsweng	.55 - .56

GRAP 23

Tekanyo ya mekitlane ha e ananelwa la mantlha	.57 - .59
Makgetho	.60 - .76
Ketsahalo e lefellowang lekgetho	.66
Dikamohelo tse tlleng pele tsa makgetho	.67
Tekanyo ya matlotlo a tswang ho diphapanyetsano tsa lekgetho	.68 - .71
Ditshenyehelo tse lefuwang ka mokgwa wa lekgetho le ditshenyehelo tsa lekgetho	.72 - .76
Diphetiso	.77 - .116
Tekanyo ya matlotlo a fetisitsweng	.84
Tshwarelo ya sekoloto le kamohelo ya mekitlane	.85 - .88
Dikotlo	.89 - .90
Dikabelo tse laetsweng ke mofu	.91 - .93
Dimpho le dinyehelo, ho kenyelletswa le dithoto ka botsona	.94 - .98
Ditshebeletso ka botsona	.99 - .107
Dikonteraka tsa tiiso ya tjhelete	.108 - .109
Ditshepiso tsa nyehelo	.110
Lekeno le amohetsweng pele la diphetiso	.111
Dikadimo ka dipehelo tse kgotsofatsang	.112 - .114
Ditsebahatso	.115 - .124
Diphumantsho tsa nakwana	.125 - .126
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.125
Ditokiso tsa Maemo a GRAP	.126
Letsatsi le qalang	.127 - .128
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.127
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.128
Ho hulwa ha diphatlalatso tse ding	.129
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Lekeno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) (Tshitwe 2006)	

LEKENO LA DIPHEPANYETSANO TSE SE NANG POELLO E TOTOBETSENG (MAKGETHO LE DIPHETISO (TAXES AND TRANSFERS))

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Hlakola 2008. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a qala ho sebetsa:
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2013.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshehetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)

Kopi e tshwauweng ya dintlafatso tse entsweng ho GRAP 23 e le karolo ya porojeke ya Dintlhafatso (2013) le ditokiso tse latetseng ho GRAP 105, 106 le 107 e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlalosewa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tse ka hodimo mmoho di bitswa "ditheo" Maamong a GRAP.

GRAP 23

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa ka hore di latela Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo ohle a GRAP le ha e ka ba afe a tshwanelehileng le tlhakisetso le ha e ka ba efe e ka phatlalatswang kamoso.

Bofokodi le ha e ka ba bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo a boletsweng bo a totobatswa Maemong ao.

Maemo a GRAP a Lekenona la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) a bontshitswe diratswaneng tsa .01 ho isa ho .130. Ditemana tsohle tse Maemong ana di na le matla a lekanang. Selekela sa sehlophiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa sephetho haeba ho tshwaneleha, Selekela sa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhopiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa hammoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse phatlaladitsweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a ho qala a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Dipholiso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Sepheo sa Maemo ana ke ho laela ditlhoko tsa tlaleho ya tjelete ya lekeno le hlahiswang ke diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng, tseo e seng diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng tse kenyang phetiso ya dikgwebo pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang kapa kgwebonyalano ya motswako wa ditheo. Maemo ana a tobane le dintlha tse hlohang ho shejwa ha ho ananelwa le ho lekanngwa lekeno la diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng, ho kenyelletswa le ho hlwaya diphehiso tse tswang ho beng.

Kakaretso

- .02 ***Setheo se lokisetsang le ho tlaleha ka dipehelo tsa tjelete tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana ha se tlaleha lekeno la diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng.***
- .03 ***Maemo ana ha a tshwanela ho sebediswa ho:***
- (a) ***phetiso ya dikgwebo pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang kapa kgwebonyalano kapa motswako wa ditheo oo e leng phapanyetsano e se nang poello e totobetseng (sheba Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang kapa Dikgwebonyalano); kapa***
 - (b) ***lekeno la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng le hlahang ho dikonteraka tsa kaho (sheba Maemo a GRAP a Dikonteraka tsa Kaho (Construction Contracts)).***
- .04 Maemo ana a tobane le lekeno le tswang ho diphapanyetsano tsa lekeno le se nang poello e totobetseng. Lekeno le tswang ho diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng ho qoqwa ka lona Maemong a GRAP a Lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng. Ha lekeno le amohetsweng ke ditheo le tswa ho diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng le tse se nang yona, boholo ba lekeno la ditheo bo atisa ho fumanwa ho tswa ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng jwalo ka:
- (a) makgetho; le
 - (b) diphetiso (e le tsa tjelete kapa tseo e seng tsa tjelete), ho kenyelletswa dikerante, tshwarelo ya sekoloto, dikotlo, diphetiso tse laetsweng ke mofu, dimpho, dinyehelo, dithoto le ditshebeletso ka botsona le dikadimo tse fumanweng ka dipehelo tse kgotsofatsang.
- .05 Maemo ana ha a sebedisane le lekeno le fumanweng ke ditheo ka lebaka la diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng dikonterakeng tsa kaho (sheba Maemo a GRAP a Dikonteraka tsa Kaho).

Ditlhaloso

- .06 *Mareo a latelang a sebediswa Maemong ana ka meelelo e boletsweng:***

Maemo a matlotlo a fetisitsweng ke dipolelo tse bontshang hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng tse fuperweng ke letlotlo e hlokwa hore e sebediswe ke mohapi jwalo ka ha ho boletswe kapa menyetla ya moruo ya kamoso kapa menyetla e lebelletsweng e tlamehile ho kqutlisetswa ho mohapuwa.

Kadimo ka dipehelo tse kgotsofatsang ke kadimo e nehwang kapa e amohelwang ke setheo ka dipehelo tse sa kgemeng le maraka.

Taolo ya letlotlo e ba teng ha setheo se kgona ho sebedisa kapa ho fumana monyetla wa letlotlo ho latella merero ya sona mme se ka hanela ba bang phihlello ya monyetla kapa sa e laola bakeng sa bona.

Diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo ho tsona setheo se itseng se amohelang matlotlo kapa ditshebeletso, kapa dikoloto tsa sona di hlakolwang, mme sona ebe ka ho otloloha se neha setheo se seng boleng bo batlang bo lekana (haholoholo ka mofuta wa tjelete, dithoto, ditshebeletso, kapa tshebediso ya matlotlo).

Ditshenyehelo tse lefuweng ka tshebediso ya mokgwa wa lekgetho ke bokalo bo fumanehang ho bajalefa ho sa natswe hore na ke makgetho kapa tje.

Dikotlo ke menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fumanweng kapa e ka fumanwang ke ditheo, jwalo ka ha ho laetswe ke lekgotla la dinyewe kapa setho tsa phethahatso ya molao, e le se ditlamorao tsa tlolo ya melao kapa melawana.

Diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo e seng tse nang le poello e totobetseng. Phapanyetsanong e se nang poello e totobetseng, setheo se ka amohela boleng ho tswa ho setheo se seng ntle le ho nehelana ka ho otloloha ka boleng bo kang bo a lekana phapanyetsanong, kapa se ka neha setheo se seng boleng ntle le ho amohela ka ho otloloha boleng bo kang bo a lekana ho tswa ho setheo seo se seng.

Dithibello tsa matlotlo a fetisitsweng ke dintlha tse sitisang kapa tse laelang mabaka ao tlasa ona letlotlo le fetiswang le ka sebediswang, empa di sa totobatse menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e laelwa ho kqutlisetswa ho mohapuwa haeba e sa sebediswe ka moo ho laetsweng.

Dipolelo ka matlotlo a fetisitsweng ke dipehelo tse molaong kapa melawaneng, kapa tlhophiso e tlamang, e qobellwang tshebedisong ya letlotlo le fetisitsweng ke ditheo tse ka ntle ho setheo se tlalehang.

Ditshenyehelo tsa lekgetho ke diphumantsho tsa menyetla tsa molao wa lekgetho tse nehelang balefi ba itseng ba lekgetho menyetla e kgotsofatsang e sa fumanehang ho ba bang.

Ketsahalo e lefellowang lekgetho ke ketsahalo eo mmuso, ketsamelao kapa bolaodi bo bong do qetileng ka hore e tla lefellowa lekgetho.

Makgetho ke menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lefuwang ka tlamo kapa e lefuwang ho ditheo, ho latela melao le kapa melawana e

thehilweng ho fana ka lekeno ho mmuso. Makgetho ha a kenyetletse dikotlo kapa dikahlolo tse beilweng bakeng sa ditlolo tsa molao.

Diphetiso ke phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ya kamoso ho tswa ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng, tseo e seng makgetho.

Mareo a hlahositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang a GRAP:

Phapanyetsano e se nang Poello e Totobetseng

- .07 Diphapanyetsanong tse itseng ho totobetse hore ho na le phapanyetsano ya boleng bo batlang bo lekana. Tsena ke diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng mme ho qoqwa ka tsona Maemong a mang a GRAP a tshwanelehileng.
- .08 Diphapanyetsanong tse ding setheo se tla amohela mehlodi mme se sa fane ka tshepiso kapa se fana ka tshepiso e nyane feela ka ho otloloha bakeng sa moo. Tsena ho hlakile hore ke diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng mme ho buuwa ka tsona Maemong ana. Mohlala, balefi ba lekgetho ba lefa lekgetho la lekeno hobane Molao wa Lekgetho la Lekeno (Income Tax Act) o laela tefo ya lekgetho leo. Ha makala a fapaneng a mmuso a fana ka ditshebeletso tse fapaneng tsa setjhaba ho balefi ba lekgetho, ha o etse jwalo e le pusetso ya lekgetho le lefuwang.
- .09 Ho na le sehlopha se seng sa diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng moo setheo se ka fanang ka tshepiso e itseng ka ho otloloha e le karabelo bakeng sa mehlodi e amohetsweng, empa tshepiso eo ha e atamele boleng bo kgotsofatsang ba mehlodi e amohetsweng. Maemong ana, setheo se fumana hore na ho na le motswako wa diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng le tse se nang yona, moo karolo ka nngwe e ananellwang ka thoko ka boyona. Mohlala, setheo se amohetse thuso ya tijelete ya R6 dimilijone ho tswa ho moemedi wa ntshetsopele wa mahlakore a mmalwa. Tumellano e bolela hore setheo se tlamehile ho lefa R5 dimilijone ya thuso ya tijelete e amohetsweng nakong ya dilemo tse 10, ka 5% sekgahla sa tswala ha sekgahla sa maraka bakeng sa kadimo e jwalo e le 11%. Setheo hantlentle se amohetse kerante ya R1 milijone (R6 dimilijone e amohetsweng tlosa R5 dimilijone e tlamehileng ho lefuwa) mme se kenetse kadimo R5 milijone ka dipehelo tse kgotsofatsang e tlang ka sekgahla sa tswala sa 6% ka tlase ho sekgahla sa tswala sa maraka bakeng sa kadimo e tshwanang. Kerante ya R1 milijone e amohetsweng le karolo e sa kgemeng le maraka ya ditefo tsa tswala ho latela tumellano ke diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng. Thuso ya motheo ya tumellano le ditefo tsa tswala nakong ya kadimo ke diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng.
- .10 Hape ho na le diphapanyetsano tse ding moo ho sa hlakang hanghang hore na ke tse nang le poello e totobetseng kapa tse se nang yona. Maemong ana tlhahlobo ya mooko wa phapanyetsano e tla laela haeba ke tse nang le poello e totobetseng kapa tse se nang poello e totobetseng. Ha ho fumanwa hore na mooko wa phapanyetsano ke wa phapanyetsano e se nang poello e totobetseng

kapa e nang le yona, mehopolo ya kahlolo ya seporofeshenale e a sebediswa. Mohlala, thekiso ya thepa e atisa ho hlophiswa jwalo ka phapanyetsano e nang le poello e totobetseng. Le ha ho le jwalo, ha phapanyetsano e etswa ka theko e tsheheditsweng, ke hore, theko e kang ha e lekane le boleng bo kgotsofatsang ba dithoto tse rekiswang, phapanyetsano eo e akaretswa ke tlhaloso ya hore ke phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Ho feta moo, ditheo di ka amohela ditheolelo, dipusetso tsa theko ka bongata, kapa diphokotso tsa theko e beuweng ya matlotlo tlasa mabaka a fapaneng. Diphokotso tsena tsa theko ha se ka nako tsohle di boelang hore phapanyetsano ke phapanyetsano e se nang poello e totobetseng mme e lokela ho nkwa ho latela seratswana sa .16 sa Maemo a GRAP a Lekenolela Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng.

Lekeno

- .11 Lekeno le kenya phallo yohle e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amohetsweng le diamohelwang tsa setheo, tse emetseng keketso ya matlotlo a nete, e seng dikeketso tse amang diphehiso tse tswang ho beng ba matlotlo. Bokalo bo bokelleditsweng e le moromuwa wa mmuso kapa setho se seng sa boraro bo ke ke ba tlisa keketso ya matlotlo a nete kapa lekeno la moromuwa. Sena ke hobane setho sa boromuwa ha se kgone ho laola tshebediso ya, kapa monyetla o tswang ho, matlotlo a bokelleditsweng ka ho latella merero ya bona.
- .12 Moo setheo se bang le ditjeho tse itseng mabapi le lekeno le hlahang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng, lekeno ke phallo e kenang ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, mme phallo e tswang ya mehlodi e ananelwa e le ditjeho tsa phapanyetsano. Mohlala, ha setheo se hloka ho lefella ditjeho tsa tsamaisa le ho hlongwa mabapi le phetiso ya ntlha ya polante ho setheo ho tswa ho setheo se seng, ditjeho tseo di ananelwa ka thoko ho lekeno le hlahang ho phetiso ya ntlha ya polante. Ditjeho tsa tsamaiso le ho hlongwa di kenyelleditswe ho bokalo bo ananelwang e le letlotlo, ho latela Maemo a GRAP a Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.

Dipolelo

- .13 Matlotlo a ka fetiswa ka tebello le/kapa kutlwisiso ya hore a tla sebediswa ka mokgwa o itseng mme, ka hoo, hore setheo se amohelang se tla sebetse ka mokgwa o itseng. Moo melao, melawana kapa ditlhophiso tse tlamang le ditho tsa ka ntle di laelang hore mohapi a latele dipehelo tse itseng tsa tshebediso ya matlotlo a fetisitsweng, dipehelo tsena ke dipolelo jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong ana a GRAP. Tshobotsi ya sehlooho ya dipolelo, jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong ana, ke hore setheo ha se kgone ho itaella dipolelo, ka ho otloloha kapa ka thuso ya setheo se laolang ke sona.
- .14 Dipolelo tse amang letlotlo le fetisitsweng di ka ba maemo kapa dithibello. Ha maemo le dithibello di ka hloka hore setheo se sebedise menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fuperweng ke letlotlo bakeng sa morero o itseng (boitlamo ba tshebetso) ka kananelo ya mantlha, ke maemo feela a laelang hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e kgutlisetswe ho mohapuwa ka polelo e ka tlolwa (boitlamo ba kgutliso).

- .15 Dipolelo di ka phethahatswa ka thuso ya metjha ya molao kapa ya bolaodi. Haeba pehelo melaong kapa melawaneng kapa ditlhophisong tse tlamang e sa kgone ho phethahatswa, ha se polelo jwalo ka ha ho hlaloswa Maamong ana. Ditlamo tsa tlwaetso ha di hlahe ho dipolelo. Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets) a theha ditlhoko bakeng sa kananelo le tekanyo ya ditlamo tsa tlwaetso.

Maemo matlotlong a fetisitsweng

- .16 Maemo a matlotlo a fetisitsweng (ao kamora mona a bitswang maemo) a laela hore setheo se sebedise menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ya letlotlo jwalo ka ha ho boletswe kapa se kgutlisetse menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ha maemo a sa sebediswe hantle. Ka hoo, mohapi o ba le boitlamo ba jwalo ba ho fetisetsa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho ditho tsa boraro ha a amohela la mantlha taolo ya letlotlo tlasa maemo a itseng. Sena ke hobane mohapi ha a kgone ho qoba phallo e tswang ya mehlodi ka ha a laelwa ho sebedisa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fuperweng ke letlotlo le fetisitsweng tsamaisong ya dithoto le ditshebeletso tse itseng ho ya ho ditho tsa boraro kapa ho seng jwalo ho kgutlisetsa ho mohapuwa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng. Ka hoo, ha mohapi qalong a ananela letlotlo le leng taolong ya maemo, mohapi o boetse o ba le sekoloto.
- .17 Jwalo ka ho tshwaneleha ha bolaodi, letlotlo le fetisitsweng, kapa menyetla e meng ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, e le ka nnete e ka kgutliswa ka ho tlosa bokalo bo tla kgutliswa ho matlotlo a mang a tla fetiswa tlasa mabaka a mang. Dipehelo tsa tijelete tsa setheo le jwale di sa tla ananela bokalo bohle dipehelong tsa sona tsa tijelete, ke hore, setheo se tla ananela phokotso ya matlotlo le dikoloto bakeng sa kgutliso ya letlotlo tlasa dipehelo tsa maemo a sa tsamaiswang hantle, mme se tla bontsha kananelo ya matlotlo, mekitlane le kapa lekeno bakeng sa phetiso e ntjha.

Dithibello matlotlong a fetisitsweng

- .18 Dithibello tsa matlotlo a fetisitsweng (tseo kamora mona di bitswang dithibello) ha di kenyelletse tlhoko ya hore letlotlo le fetisitsweng, kapa menyetla e meng ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lokela ho kgutlisetswa ho mohapuwa ha eba letlotlo le sa sebediswe ka moo ho boletsweng. Ka hoo, ho hapa taolo ya letlotlo tlasa thibello e itseng ha ho rwele mohapi tlamo ya jwale ya ho fetisetsa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho ditho tsa boraro ha taolo ya letlotlo e hapuwa la mantlha. Moo mohapi a tlotseng thibello e itseng, mohapuwa, kapa setheo se seng, a ka ba le kgetho ya ho latella kotlo kgahlanong le mohapi, mohlala, ka ho isa nyewe kgotla kapa ho boemo bo itseng ba kahlolo, kapa ka tshebediso ya taolo jwalo ka taelo e tswang ho letona la mmuso kapa bolaodi bo bong, kapa ka mokgwa o mong. Diketso tse jwalo di ka ba le phello ya hore setheo se laelwe ho phethahatsa thibello kapa se tobane le kotlo ya tlolo ya meetlo ya baahi kapa ya tlolo ya molao ka lebaka la nyedisa lekgotla la dinyewe kapa boemedi kapa bolaodi. Kotlo e jwalo ha e etsahale ka lebaka la ho hapa letlotlo, empa ka lebaka la tlolo ya thibello.

Boleng ho feta sebopeho

- .19 Ha ho fumanwa hore na polelo ke maemo kapa thibello, ho a hlokeha ho ela hloko moko wa dipehelo tsa polelo e seng feela sebopeho sa yona. Polelo feela ya hore, mohlala, letlotlo le fetisitsweng le hlokwa ho sebediswa ha ho nehelwa dithoto le ditshebeletso ho ditho tsa boraro kapa ho kgutlisetswa ho mohapuwa, ka boyona, ha se maemo a kgotsofatsang ho hlahisa molato ha setheo se hapa taolo ya letlotlo.
- .20 Ha ho fumanwa hore na polelo ke maemo kapa thibello, setheo se ela hloko hore na tlhoko ya ho kgutlisa letlotlo kapa menyetla e meng ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka phethahatswa le hore e tla phethahatswa ke mohapuwa. Haeba mohapuwa a sa kgone ho phethahatsa taelo ya ho kgutlisa letlotlo kapa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, polelo e a hloleha ho fihlella tlhaloso ya maemo mme e tla nkwa e le thibello. Haeba boitsebelo ba nako e fetileng le mohapuwa bo bontsha hore mohapuwa ha a ke a phethahatsa taelo ya ho kgutlisa letlotlo le fetisitsweng kapa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ha ho bile le ditlolo, maamong ao setheo se amohelang se ka qeta ka hore polelo e na le sebopeho empa e hloka mooko wa maemo, mme ka hoo, ke thibello. Haeba setheo se se na boitsebelo le mohapuwa, kapa se so ka se tlola polelo nakong e fetileng e tla etsa hore mohapuwa a nke qeto ya hore na a ka phethahatsa kgutliso ya letlotlo kapa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, mme se se na bopaki bo hanyetsang, se tla nka hore mohapuwa o tla phethahatsa polelo mme, ka hoo, polelo e fihlella tlhaloso ya maemo.
- .21 Tlhaloso ya maemo e tlama setheo se amohelang ka boitlamo ba tshebetso - ke hore, mohapi o laelwa ho sebedisa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fuperweng ke letlotlo le fetisitsweng le boletsweng, kapa ho kgutlisetsa letlotlo kapa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho mohapuwa. Ho fihlella tlhaloso ya maemo, tlamo ya tshebetso e tla ba ya moko e seng sebopeho feela, mme e hlokwa ka lebaka la maemo ka boona. Pehelo tumellanong ya phetiso e laelang hore setheo se phethahatse ketso e itseng eo se se nang boikgethelo ntle le ho e etsa e ka isa ho hore setheo se qete ka hore pehelo ka nnete ha se maemo e bile ha se thibello. Hona ke hobane maamong ana, dipehelo tsa phetiso ka boyona ha di tlame setheo se amohelang ka boitlamo ba tshebetso.
- .22 Ho kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo e le mokitlane, ho a hlokeha hore phallo e tswang ya mehlodi e kgonahale, mme tshebetso ho latela maemo e a hlokwa mme e ka hlahlojwa. Ka hoo, maemo a tla hloka ho totobatswa ditaba tse jwalo ka hore ke sebopeho le bokaakang ba dithoto le ditshebeletso tse tla nehwa kapa sebopeho sa matlotlo a tla hapuwa e le ho tshwanelehileng mme, ha ho loketse, dinako tseo ho tsona tshebetso e lokelang ho phethahala. Ho feta moo, tshebetso e tla hloka ho diswa ke, kapa lebitsong la, mohapuwa ka mokgwa o tswelang. Hona ho batla ho le jwalo haholoholo moo polelo e boelang hore ho be le kgutliso ya karolo e tshwanelehileng ya boleng bo lekanang ba letlotlo haeba setheo se phethahatsa karolo ya ditlhoko tsa maemo, mme boitlamo ba kgutliso bo phethahaditswe haeba ho bile le ho hloleha ho matla ha phethahatso nakong e fetileng.

- .23 Dintlheng tse ding, letlotlo le ka fetiswa tlasa dipolelo tsa hore le kgutlisetswe ho mohapuwa haeba ketsahalo e itseng ya kamoso e sa phethahatswe. Hona ho ka etsahala moo, mohlala, mmuso wa naha o nehelang setheo sa mmuso ya porofentshe tjhelete tlasa polelo e reng setheo se bokelletse tjhelete e lekanang le eo. Dintlheng tsena, boitlamo ba kgutliso ha bo tshwanelehe ho fihlela ho lebelletswe hore polelo e tla tlolwa mme molato ha o ananelwe ho fihlela ditekanyetso tsa kananelo di kgotsofaditswe.
- .24 Le ha ho le jwalo, baamohedi ba tla hloka ho ela hloho hore na diphetiso tsena di ka sebopeliso sa dikamohelo tse tlleng pele. Maamong ana, "kamohelo e tlleng pele" ke matlotlo a amohetsweng pele ho ketsahalo e lefellowang lekgetho kapa tlhophiso ya phetiso e ba e tlamang. Dikamohelo tse tlleng pele di hlahisa matlotlo le ditlamo tsa jwale hobane tlhophiso ya phetiso ha e so be e tlamang. Moo diphetiso tse jwalo di leng tsa sebopeliso tsa diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng, ho tla sejetswa ka tsona ho latela Maemo a GRAP a Lekeno le tswang ho Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng.

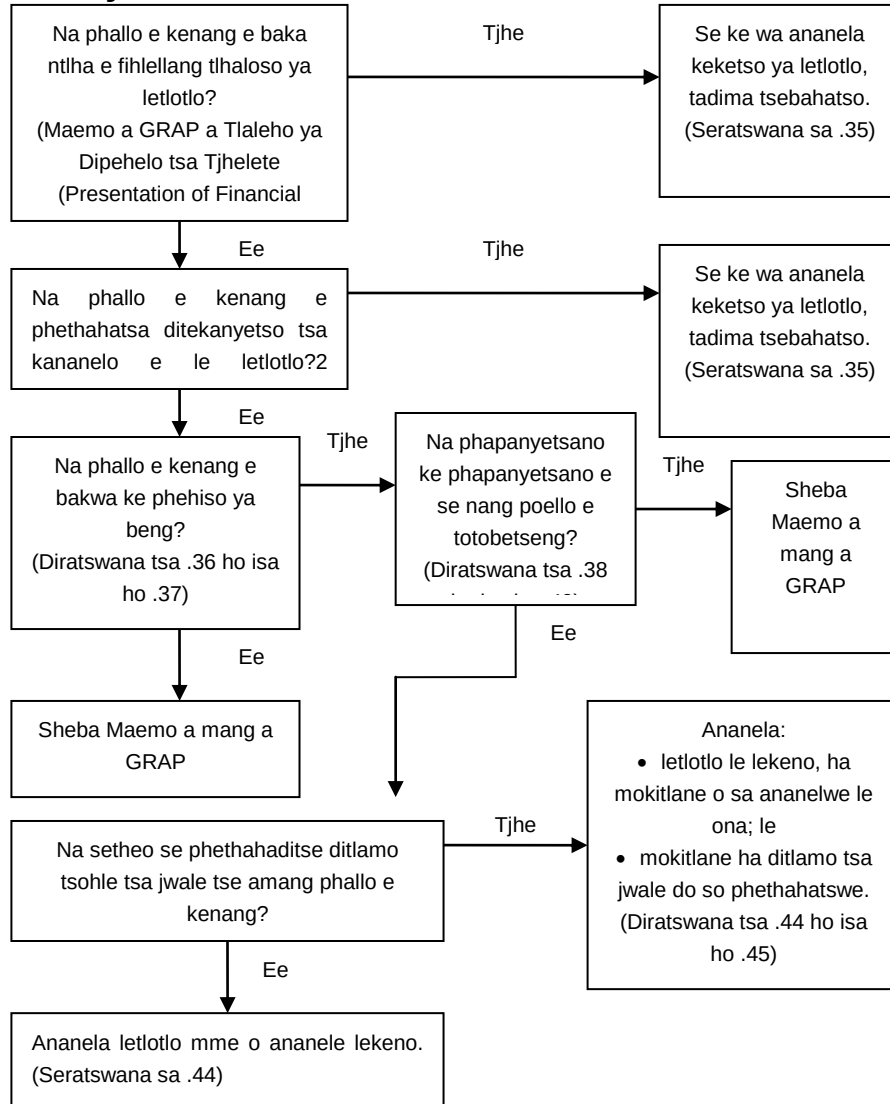
Makgetho

- .25 Makgetho ke mohlodi wa sehlooho wa mmuso le ditheo tse ding. Makgetho a hlalosewa seratswaneng sa .07 ka hore ke menyetla ya moruo e tlamehileng ho lefuwa kapa e lefuwang ke ditheo, ho latela melao kapa melawana e thehilweng ho kgonahatsa lekeno bakeng sa mmuso, ho sa kenyelletswe dikotlo kapa ditefiso tse tlamang bakeng sa tlolo ya melao kapa melawana. Diphetiso tse sa tlamang ho ya ho mmuso kapa ditheo tse ding, tse kang dimpho le ditefo tse itseng, ha se makgetho, le hoja di ka ba sephetho sa diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng. Mmuso o lefisa lekgetho la batho le ditheo tse ding, tse tsejwang ka hore ke balefi ba lekgetho.
- .26 Melao le melawana ya lekgetho e theha tokelo ya mmuso ya ho bokelletsa lekgetho, ho supa mokgwa oo ka ona lekgetho le tla bokelletswang, le ho theha mekgwatshebetso ya ho laola lekgetho, ke hore, mekgwatshebetso ya ho sebetso lekgetho le tla lefuwa le ho phethahatsa phumano ya ditefo. Melao le melawana ya lekgetho hangata e laela balefi ba lekgetho ho tlaleha dipehelo tsa nako le nako ho setheo se laolang lekgetho le itseng. Molefi wa lekgetho ka kakaretso o fana ka dintlha le bopaki ba boemo ba mosebetsi o lefisiwang lekgetho, mme bokalo ba lekgetho bo lokelang ho amohelwa ke mmuso bo a sejetswa. Dilthophiso tsa ho amohela lekgetho di fapana haholo empa ka tlwaelo di etseditswe ho netefatsa hore mmuso o amohela ditefo nako le nako ntle le ho sebedisa metjha ya molao. Melao ya lekgetho ka tlwaelo e phethahatswa ka hloko le makgethe le ho sebedisa dikahlolo tse boima ho motho ka mong kapa ditheo tse ding tse tloang molao wa lekgetho.
- .27 Dikamohelo tse tlleng ka pele, e leng bokalo bo fumanweng ka pele ho ketsahalo e lefellowang lekgetho, le tsona di ka etsahala mabapi le makgetho.

Tshekatsheko ya mantlha ya phallo e kenang ya matlotlo a tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng

- .28 Setheo se tla ananela letlotlo le hlahang ho phapanyetsano e se nang poello e totobetseng ha se hapa taolo ya mehlodi e kgotsofatsang tlhaloso ya letlotlo le ho fihlella ditekanyetso tsa kananelo. Maemong a itseng, jwalo ka ha molefuwang a tshwarela letlotlo, phokotso ya bokalo ba nnete ba mokitlane o ileng wa ananelwa pejana e ka hlaha. Maemong ana, bakeng sa ho ananela letlotlo, setheo se ka fokotsa bokalo ba nnete ba mokitlane. Maemong a mang, ho hapa taolo ya letlotlo le hona ho ka tla le tlamo ya hore setheo se tla ananela mokitlane. Diphehiso tsa beng ha di bake lekeno, ka hoo mofuta ka mong wa phapanyetsano o a sekasekwa mme diphehiso le ha e ka ba dife tse tswang ho beng di tlalehelwa ka thoko. Ka mokgwa o kgemang le mokgwa o bontshitsweng Maemong ana, ditheo di tla sekaseka diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng ho fumana hore ke dintlha dife tsa dipehelo tsa tjhelete tse tla ananelwa ka lebaka la diphapanyetsano. Tjhate ya phallo leqephele le latelang e bontsha tshebetso ya tshekatsheko eo setheo se e phethahatsang ha ho na le phallo e kenang ya mehlodi, ho bona hore na ka nnete ho na le lekeno. Maemo ana a latela moralo wa tjhate ya phallo. Ditlhoko tsa tshwaro ya diphapanyetsano di beilwe ditemaneng tsa .29 ho isa ho .124.

Setshwantsho sa tshekatsheko ya mantlha ya phallo e kenang ya mehlodi.¹

1. Tjhate e latelang ke e bontshang feela, ha e nke sebaka sa Maemo. E fuwe ho ba tshetso ya tlhakisetso ya Maemo a GRAP a Lekeno le tswang ho Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso).
2. Maemong a itseng, jwalo ka ha molefuwang a tshwarela letlotlo, phokotso ya bokalo ba nnete ba mokitlane o ileng wa ananelwa pejana e ka hlaha. Maemong ana, bakeng sa ho ananela letlotlo setheo se fokotsa bokalo ba nnete ba mokitlane.
3. Ha ho sejetswa hore na setheo se phethahaditse ditlamo tsohle tsa jwale, tshbediso ya tthaloso ya "maemo a letlotlo le fetisitsweng" le ditekanyetso tsa ho ananela mokitlane di a shejwa.

Kananelo ya matlotlo

- .29 Matlotlo a hlaloswa Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete ka hore ke mehlodi e laolwang ke setheo ka lebaka la diketsahalo tse fetileng le tseo ho tsona menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng di lebelletsweng ho phallela ho setheo.
- .30 ***Ntle le ditshebeletso tsa mefuta tse sa ananelwang ho latela serapana sa .99, phallo e kenang ya mehlodi e tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng tse fihlellang tshaloso ya letlotlo di tla ananelwa ka hore ke letlotlo ha feela:***
- (a) ***ho kgonahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amahanngwang le letlotlo e tla phallela ho setheo; mme***
- (b) ***boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo.***

Taolo ya letlotlo

- .31 Bokgoni ba ho se kenyelletse kapa ho laola phihlello ya ba bang ya menyetla ya letlotlo ke ntlha e bohlokwa ya taolo e fapanyang matlotlo a setheo le dithoto tsa bohle tseo ditheo tsohle di di fihlellang mme di fumanang menyetla ho tsona. Mebusa e phethahatsa seabo se laolang ho mesebetsi e itseng, mohlala, diinstitjushene tsa tjhelete kapa matlole a dipenshene. Seabo sena sa taolo ha se ka nako tsohle se bolelang hore dintlha tse jwalo tse laolwang di kgotsofatsa tshaloso ya letlotlo la mmuso, kapa di kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo ka hore ke letlotlo dipehelong tsa tjhelete tsa mmuso o laolang matlotlo ao. Ho latela seratswana sa .99, ditheo, maamong a itseng, di ka ananela ditshebeletso ka botsona.
- .32 Tsebiso ya maikemisetso a ho fetisetsa mehlodi ho setheo ka boyona ha e kgotsofatse ho bontsha hore mehlodi e laolwa ke mohapi. Mohlala, haeba sekolo sa bohle se senngwa ke mollo o hlasetseng meru mme mmuso o tsebahatsa maikemisetso a ona a ho fetisa matlole a ho haha sekolo botjha, sekolo se tla ananela phallo e kenang ya mehlodi (mehlodi ya diamohelwang) nakong ya tsebiso. Maamong ao ho ona tumellano ya phetiso e hlokwang pele mehlodi e ka fetiswa, setheo se amohelang se tla supa mehlodi ka hore ke e laolwang ho fihlela tumellano e ba e tlamang, hobane setheo se amohelang ha se kgone ho qhelela thoko kapa ho laola phihlello ya mohapuwa ho mehlodi eo. Maamong a mangata, setheo se tla hloka ho netefatsa phethahatso ya taolo ya sona ya mehlodi pele se ka ananela lekeno. Haeba setheo se se na tokelo ya ho laola e ka phethahatswang ya mehlodi, ha se kgone ho qhelela thoko kapa ho laola phihlello ya mohapuwa mehloding eo.

Ketsahalo e fetileng

- .33 Ditheo ka tlwaelo di hapa matlotlo ho tswa ho ditheo tse ding ho kenyelletswa balefi ba lekgetho, kapa ka ho reka kapa ho di hlahisa. Ka lebaka leo, diketsahalo tse fetileng tse bakang taolo ya letlotlo di ka ba ketsahalo ya ho reka,

e lefellowang lekgetho kapa phetiso. Diphapanyetsano kapa diketsahalo tse lebelletsweng ho etsahala kamoso ka botsona ha di bake matlotlo - ka hoo, mohlala, maikemisetso a ho lefisa lekgetho ha se ketsahalo e fetileng e bakang letlotlo ka sebopeho sa tokelo kgahlanong le molefi wa lekgetho.

Phallo e kenang e ka bang teng ya mehlodi

- .34 Phallo e kenang ya mehlodi e na le "kgonahalo" ha kgoneho ya hore e be teng e feta ya hore e se ke ya ba teng. Setheo se theha tshebetso ena ho boitsebelo ba nako e fetileng ka mefuta e tshwanang ya phallo ya mehlodi le ditebello tsa sona mabapi le molefi wa lekgetho le mohapuwa. Mohlala, moo mmuso o dumelang ho fetisetsa matlole ho setheo (setheo se tlalehang), tumellano e a tlama mme mmuso o dula o ntse o fetisa matlotlo ao ho utlwanweng ka ona, ho a kgoneha hore phallo e kenang e tla etsahala, ho sa natswe hore tjhelete ha e so fetiswe ka letsatsi la tlaleho.

Matlotlo a sa tiiswang

- .35 Ntlha e nang le diphapantsho tsa bohlokwa tsa letlotlo, empa e sa fihlelle ditekanyetso tsa kananelo, e ka ba lebaka le letle la hore ho be le tshepiso ditlhalosong e le letlotlo le sa tiiswang (sheba Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang).

Diphehiso tse tswang ho beng

- .36 Diphehiso tse tswang ho beng di hlaloswa ho Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete. Hore phapanyetsano e tshwanelwe ke ho ba phehiso ya beng, ho tla hlokeha hore e fihlelle diphapantsho tse amahanngwang le tlhaloso. Ha ho fumanwa hore na phapanyetsano e fihlella tlhaloso ya phehiso ya beng, moko e seng sebopeho tsa phapanyetsano o a shejwa. Temana ya .37 e bontsha sebopeho seo diphehiso tsa beng di se nkang. Ho sa natswe sebopeho sa phapanyetsano, haeba ho totobetse hore sebopeho ke sa kadimo kapa mofuta o mong wa mokitlane, kapa lekeno, setheo se e ananela ka mokgwa oo mme se etsa tshenolo e tshwanetseng ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjhelete, haeba ho tshwanelehile. Mohlala, haeba phapanyetsano ipolela hore ke phehiso ya beng, empa e bontsha hore setheo se tla lefa ditefo tse sa fetoheng ho mohapuwa, ka kgutlisetso ya letsete la mohapuwa nako e itseng kamoso, phapanyetsano e mpa e le phapantsho ya kadimo. Setheo hape se tadima ditlhoko tsa diratswana tsa .23 ho isa ho .33 tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete moo phapanyetsano e fihlellang tlhaloso ya setho sa tjhelete.
- .37 Phehiso ya beng e ka bonahala ka, mohlala:
- (a) tlhaloso ya molao ya phetiso (kapa sehlopha sa diphetiso tse jwalo) ya monyehedi kapa setheo se laolang monyehedi e le karolo ya matlotlo a nete a phehiso ya mohapi, pele ho phehiso kapa nakong ya hona.
 - (b) tumellano ya molao, mabapi le phehiso, e thehang kapa e eketsang karolo ya tjhelete ya jwale matlotlo a nete a mohapi e ka rekiswang, ya fetiswa kapa ya pholoswa; kapa

- (c) phatlalatso, mabapi le phehiso, ya ditho tsa ekwiti tse ka rekiswang, tsa fetiswa kapa tsa pholoswa.

Dikarolo tsa phapanyetsano e nang le poello e totobetseng le e se nang yona

- .38 Diratswana tsa .39 le .40 mona ka tlase di tobane le maemo ao ho ona setheo se hapang taolo ya mehlodi e fupereng menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng eo e seng diphehiso tsa beng.
- .39 Seratswana sa .06 se hlalosa diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng le tse se nang poello e totobetseng mme seratswana sa .92 sona se bolela hore phapanyetsano e ka kenyelletsa dikarolo tse pedi, karolo e nang le poello e totobetseng le e se nang poello e totobetseng.
- .40 Moo letlotlo le hapuwang ka phapanyetsano e nang le karolo e nang le poello e totobetseng le karolo e se nang poello e totobetseng, setheo se ananela karolo e nang le poello e totobetseng ho latela ditheo le ditlhoko tsa Maemo a mang a GRAP. Karolo e se nang poello e totobetseng e ananelwa ho latela ditheo le ditlhoko tsa Maemo ana. Ha ho fumanwa hore na phapanyetsano e na le dikarolo tse nang le poello e totobetseng le tse se nang yona tse bonahalang, kahlolo ya botsebi e a phethahatswa. Moo ho sa kgoneheng ho fapantsha dikarolo tse fapaneng tse nang le poello e totobetseng le tse se nang yona, phapanyetsano e nkwa e le phapanyetsano e se nang poello e totobetseng.

Tekanyo ya matlotlo ha a ananelwa la mantlha

- .41 *Letlotlo le hapuwang ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng qalong le tla lekanngwa ka boleng ba lona bo kgotsofatsang ba letsatsi la kgapo.*
- .42 Ka ho kgema le Maemo a GRAP a Direkisiwang (Inventories), Thepa ya Matsete (Investment Property), Thepa, Polante le Disebediswa, Matlotlo a sa Ameheng (Intangible Assets) le Matlotlo a Lefa (Heritage Assets), matlotlo a hapilweng ka diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng a lekanngwa ka boleng ba ona bo kgotsofatsang ka letsatsi la kgapo. Matlotlo a hlahang ho ditlhophiso tsa konteraka tseo ka ho le leng di fihlellang tlhaloso ya setho sa tjhelete (sheba temana ya AG26. ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete), se kang tjhelete kapa diamohelwang tsa diphetiso, di lekanngwa ho latela temana ya .41 ya Maemo ana ekasitana le ditemana tsa .34 le AG77. ho isa ho AG86. tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete.
- .43 Setheo se sebedisa Maemo ana a GRAP a Ditho tsa Tjhelete bakeng sa tekanyo e latetseng, ho hlakolwa ha kananelo, tlaleho le tsebahatso ya matlotlo le ha e ka

ba afe a bakwang ke ditlhophiso tsa dikonteraka tse kgemang le tlhaloso ya setho sa tjhelete.

Kananelo ya lekeno la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng

- .44** *Phallo e kenang ya mehlodi e tswang ho phapanyetsano e se nang poello e totobetseng e ananelwang e le letlotlo e tla ananelwa e le lekeno, ntle le ha mokitlane le ona o ananelwa ho latela phallo yona eo e kenang.*
- .45** *Ka ha setheo se kgotsofatsa tlamo ya jwale e ananelwang e le mokitlane mabapi le phallo e kenang ya mehlodi e tswang ho phapanyetsano e se nang poello e totobetseng e ananelwang e le letlotlo, e tla fokotsa bokalo ba nnete ba mokitlane o ananelwang mme e ananele bokalo ba lekeno e le lekanang le phokotso eo.*
- .46** Ha setheo se ananela keketso ya matlotlo a nete ka lebaka la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, le ananela lekeno. Haeba se ananetse mokitlane mabapi le phallo e kenang ya mehlodi e tswang ho phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, ha mokitlane hamorao o fokotswa, hobane ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala kapa maemo a kgotsofatswa, e ananela lekeno. Haeba phallo e kenang ya mehlodi e kgotsofatsa tlhaloso ya diphehiso tsa beng, ha e ananelwe e le mokitlane kapa lekeno.
- .47** Nako ya ketsahalo ya kananelo ya lekeno e laolwa ke sebopeho sa maemo le tokiso ya ona. Mohlala, haeba maemo a totobatsa hore setheo se lokela ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso ho ditho tsa boraro, kapa se kgutlisetse tjhelete e sa sebediswang ho mohapuwa, lekeno le a ananelwa ka ha dithoto kapa ditshebeletso di nehwa.

Tekanyo ya lekeno la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng

- .48** *Lekeno le tswang hophapanyetsano e se nang poello e totobetseng le tla lekanngwa ka bokalo ba keketso ya matlotlo a nete a ananetsweng ke setheo.*
- .49** Ka lebaka la phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, ha setheo se ananela letlotlo, le ananela hape le lekeno le lekanang le bokalo ba letlotlo le lekantsweng ho latela seratswana sa .41, ntle le ha le lona le hloka ho ananela mokitlane. Ha mokitlane o hlokwa ho ananelwa o tla lekanngwa ho latela ditlhoko tsa seratswana sa .57, mme bokalo ba keketso ya matlotlo a nete, haeba a le teng, bo tla ananelwa e le letlotlo. Ha mokitlane hamorao o fokotswa, hobane ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahetse kapa maemo a kgotsofaditswe, bokalo ba phokotso ya mokitlane bo tla ananelwa e le lekeno.

Ditlamo tsa jwale tse ananelwang e le mekitlane

.50 *Tlamo ya jwale e hlahang ho phapanyetsano e se nang poello e totobetseng e fihlellang tlhaloso ya mokitlane e tla ananelwa e le mokitlane ha feela:*

(a) *ho ka etsahala hore phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefa mokitlane.*

(b) *tekanyo ya tshepo e ka etswa ya bokalo ba tlamo.*

Tlamo ya jwale

.51 Boitlamo ba jwale ke tshwanelo ya ho sebetsa ka tsela e itseng, mme e ka etsa hore ho be le mokitlane mabapi le phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Ditlamo tsa jwale di ka laelwa ke dipolelo melaong kapa melawaneng kapa dilekaneng tse tlamang tse behang motheo wa diphetiso. Hape di ka hlaha tikolohong ya tshebetso e tlwaelehileng, jwalo ka kananelo ya dikamohelo tse tlleng pele.

.52 Maamong a mangata, makgetho a a lefiswa mme matlotlo a fetisetwa ho ditheo diphapanyetsanong tse se nang poello e totobetseng e le ho latella melao, molawana kapa ditlhophiso tse tlamang tse laelang dipolelo tsa hore di sebedisetswe mabaka a itseng. Ho tea mohlala:

(a) makgetho, ao tshebediso ya ona e sehelwang meedi ke melao kapa melawana bakeng sa mabaka a boletsweng;

(b) diphetiso, tse thehwang ke ditlhophiso tse tlamang tse kenyelletsang maemo:

- i. ho tswa ho mmuso wa naha ho ya ho mebuso ya porofentshe, kapa ya lehae;
- ii. ho tloha ho mebuso ya porofentshe ho ya ho mebuso ya lehae;
- iii. ho tloha ho mebuso ho ya ho ditheo tse ding;
- iv. ho ya ho ditheo tse ding tse thehilweng ke molao kapa molawana ho phethahatsa mesebetsi e itseng ka bolokolohi ba tshebetso jwalo ka bolaodi ba molao kapa makgotla kapa bolaodi ba mabatowa; le
- v. ho tloha ho boemedi ba banehi ba tjhelete ho ya ho mebuso kapa ditheo tse ding.

.53 Ho ya ka ditshebetso tse tlwaelehileng, setheo se ka amohela mehlodi pele ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala. Maamong a jwalo, mokitlane wa bokalo bo lekanang le bokalo ba kamohelo e tlleng pele bo ananelwa ho fihlela ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala.

.54 Haeba setheo se amohela mehlodi pele ho ba le tlhophiso e tlamang ya phetiso, se ananela mokitlane bakeng sa kamohelo e tlleng pele ho fihlela nako eo tlhophiso e bang e tlamang.

Maemo ho letlotlo le fetisitsweng

- .55** *Maemo a letlotlo le fetisitsweng a baka tlamo ya jwale ya kananelo ya qalong e tla ananelwa ho latela seratswana sa .50.*
- .56** Dipolelo di hlalosa seratswaneng sa .06. Diratswana tsa .13 ho isa ho .24 di fana ka tataiso ya ho fumana hore na polelo ke maemo kapa thibello. Setheo se sekaseka polelo efe kapa efe le dipolelo tsohle tse hoketsweng ho phallo e kenang ya matlotlo, ho fumana hore na dipolelo tseo di qobella maemo kapa dithibello.

Tekanyo ya mekitlane ha e ananelwa la mantlha

- .57** *Bokalo bo ananelwang e le mokitlane le tla ba tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya bokalo bo hlokwang ho lefella tlamo ya jwale ka letsatsi la tlaleho.*
- .58** Tekanyo e ela hloko dikotsi le disanetefatswang tse potapotileng diketsahalo tse etsang hore mokitlane o ananelwe. Moo boleng ba nako tjheleteng bo tsotellehang, mokitlane o tla lekanngwa ka boleng ba jwale ba bokalo bo lebelletsweng hore bo tla hlokwang ho lefella mokitlane. Tlhoko ena e latela ditheo tse hlomamisitsweng Maamong a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang.
- .59** Kamora kananelo ya mantlha, setheo se hlahloba hore na tlamo e lokela ho lekanngwa, ho hulelwa kananelo, ho tlalehwa le ho tsebahatswa ho latela Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang kapa Ditho tsa Tjhelete.

Makgetho

- .60** *Setheo se tla ananela letlotlo mabapi le makgetho ha ketsahalo e lefellwang lekgetho e etsahala mme ditekanyetso tsa kananelo ya letlotlo di fihlellwa.*
- .61** Mehlopi e hlahang ho makgetho e kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo ha setheo se laola mehlopi ka lebaka la diketsahalo tse fetileng (ketsahalo e lefellwang lekgetho) mme se lebelletse ho amohela menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho tswa ho mehlopi eo. Mehlopi e hlahang ho makgetho e kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo e le letlotlo ha ho ka etsahala hore phallo e kenang ya mehlopi e tla etsahala mme boleng ba yona bo kgotsofatsang bo ka lekanngwa ka tshepo. Boemo ba kgonahalo bo hoketsweng ho phallo e kenang ya mehlopi bo laolwa ka motheo wa bopaki bo teng nakong ya kananelo ya mantlha, e kenyelletsang, empa e sa felle ho, tsebahatso ya ketsahalo e lefellwang lekgetho ke molefi wa lekgetho.
- .62** Lekenno la lekgetho le hlaha feela bakeng sa mmuso o lefisang lekgetho, e seng bakeng sa ditheo tse ding. Mohlala, moo mmuso wa naha o lefisang lekgetho le bokelletswang ke Ditshebeletso tsa Aforikaborwa tsa Lekgetho, SARS (South African Revenue Services, SARS), matlotlo le lekenno le bokellwa lebitsong le molemong wa mmuso, e seng SARS. Ho feta moo, moo mmuso wa naha o lefisang lekgetho, lekenno lohle le fetisetswang ho mebuso ya diporofentshe, ka

mokgwa wa kabelo e tswellang, mmuso wa naha o ananela matlotlo le lekeno bakeng sa lekgetho, le phokotso ya matlotlo le ditshenyehelo bakeng sa phetiso ho ya ho mebuso ya porofentshe. Mebuso ya porofentshe e tla ananela matlotlo le lekeno bakeng sa phetiso. Moo SARS e bokellang lekgetho lebitsong la ditheo tse mmalwa, e sebetsa jwalo ka moemedi wa bohle.

- .63 Makgetho ha a kgotsofatse tlhaloso ya "diphehiso tsa beng", hobane tefo ya makgetho ha e nehe balefi ba lekgetho tokelo ya hore setheo se ka fumana diphehiso tsa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng nakong ya tshebetso kapa tefo ya masalla le ha e ka ba afe a matlotlo a fetang mekitlane ha mmuso o ka tlameha o fediswe. Hape, ho lefa lekgetho ha ho nehe balefi ba lekgetho monyetla wa ho ba mong'a thepa e ka rekiswang mmusong, ha fapanyetsanwa ka yona, ka ya fetisetswa pele kapa ya pholoswa.
- .64 Makgetho a kgotsofatsa tlhaloso ya "phapanyetsano e se nang poello e totobetseng", hobane molefi wa lekgetho o fetisetsa mehlodi ho mmuso ntle le ho amohela boleng bo batlang bo lekana ka ho otloloha le ka phapanyetsano. Ha molefi wa lekgetho a ka fumana monyetla wa lethathama la dipholisi tsa kahisano tse hlomamisitsweng ke mmuso, tsena ha di nehwe ka ho otloloha phapanyetsanong e le tshepiso bakeng sa lekgetho le lefilweng.
- .65 Jwalo ka ha ho boletswe temaneng ya .52, makgetho a itseng a lefiswa bakeng sa mabaka a itseng. Haeba mmuso o hloka ho ananela mokitlane mabapi le maemo le ha e ka ba afe a amang matlotlo a ananetsweng e le ditlamorao tsa dikgafa tsa lekgetho la mabaka a boletsweng, ha o ananele lekeno ho fihlela maemo a kgotsofatswa mme mokitlane o fokotswa. Le ha ho le jwalo, boholong ba maemo, makgetho a lefiswang bakeng sa mabaka a boletsweng ha a lebellwa ho baka mokitlane hobane mabaka a boletsweng a tshwana le dithibello e seng maemo.

Ketsahalo e lefellowang lekgetho

- .66 Setheo se sekaseka melao ya lekgetho ho fumana hore diketsahalo tse lefellowang lekgetho ke eng bakeng sa makgetho a fapaneng a lefiswang. Ntle le ha ho boletswe ka mokgwa o mong melaong kapa melawaneng, ho ka etsahala hore ketsahalo e lefellowang lekgetho bakeng sa:
- lekgetho la lekeno ke meputso ya lekeno le ka hlahlojwang ke molefi wa lekgetho nakong ya lekgetho;
 - lekgetho la boleng bo ekeditsweng ke ketso ya molefi wa lekgetho ya mosebetsi o lefellowang lekgetho nakong ya lekgetho;
 - tshwanelo ya tekolo ya dithoto ke ho tsamaisa dithoto kapa ditshebeletso tse lefellowang lekgetho ho di tlodisa meedi;
 - tshwanelo ya lefa ke lefu la motho ya nang le dithoto tse lefellowang lekgetho; le
 - lekgetho la dithoto ke ho feta ha letsatsi leo ka lona lekgetho le lefiswang, kapa nako eo ho yona lekgetho le lefiswang, ha eba lekgetho le lefiswa nako le nako.

Dikamohelo tse tllileng pele tsa makgetho

- .67 Ka ho dumellana le ditlhaloso tsa "matlotlo", "mekitlane" le ditlhoko tsa temana ya .60, mehlodi ya makgetho a amohetsweng pele ho ketsahalo ya ketsahalo e lefellowang lekgetho a ananelwa e le letlotlo le mokitlane (dikamohelo tse tllileng pele) hobane ketsahalo e bakang ho tshwanelwa ha setheo lekgethong ha e so etsahale mme ditekanyetso tsa kananelo ya lekeno la lekgetho ha di so kgotsofatswe (bona temana ya .60), ho sa kgathalehe hore setheo se se se amohetse phallo e kenang ya mehlodi. Dikamohelo tse tllileng pele mabapi le makgetho ha se fapaneng ka botebo le dikamohelo tse ding tse tllileng pele, ka hoo mokitlane o ananelwa ho fihlela ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala. Ha ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala, mokitlane o a fediswa mme lekeno le a ananelwa. Dikamohelo tse tllileng pele tsa makgetho ha di a tlwaeleha, hobane melao e tobang e a hlokeha.

Tekanyo ya matlotlo a tswang ho diphapanyetsano tsa lekgetho

- .68 Seratswana sa .41 se hloka hore matlotlo a hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho a lekanngwa ka boleng bo kgotsofatsang ka letsatsi la ho hapa. Matlotlo a hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho a lekanngwa ka tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya phallo e kenang ya mehlodi e lebileng ho setheo. Ditheo di tla ntshetsa pele dipholisi tsa tshupatlotlo tsa tekanyo ya matlotlo e hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho tse kgemang le ditlhoko tsa seratswana sa .41. Leano la tshupatlotlo bakeng sa tekanyo ya matlotlo ana e tla ela hloko bobedi kgonahalo ya hore mehlodi e hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho e tla phallela ho mmuso le boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a latelang.
- .69 Ka ha ho na le karohano pakeng tsa nako ya ketsahalo e lefellowang lekgetho le pokello ya makgetho, ditheo di ka lekanya ka tshepo matlotlo a hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho ka ho sebedisa, mohlala, mehlala ya dipalopalo e theilweng ho nalane ya ho bokella lekgetho le itseng dinakong tse fetileng. Mehlala ena e tla kenyetsetsa tshepiso ya nako ya dikamohelo tsa tjhelete ho tswa ho balefi ba lekgetho, ditlaleho tse etswang ke balefi ba lekgetho, le kamano ya lekgetho le amohetsweng le diketsahalo tse ding moruong. Mehlala ya tekanyo le yona e tla ela hloko dintlha tse ding, tse kang:
- (a) molao wa lekgetho o dumellang balefi ba lekgetho nako e kgothanyane ya ho tlaleha ho feta eo mmuso o e dumellang bakeng sa ho phatlalatsa dipehelo tsa tjhelete.
 - (b) balefi ba lekgetho ba hlolehang ho tlaleha lekgetho ka nako;
 - (c) tekanyo ya matlotlo ao e seng a tjhelete bakeng sa tlhahlobo ya lekgetho;
 - (d) ho kopakopana ha molao wa lekgetho o batlang dinako tse telele bakeng sa ho hlahloba makgetho a tshwanelehileng ho tswa ho balefi ba itseng ba lekgetho;
 - (e) ho kgonahala ha hore ditlamorao tsa tjhelete le sepolotiki tsa ho hatella phethahatso ya melao ya lekgetho le ho bokella lekgetho lohle le tshwanetseng mmuso di ka imela menyeta e amohetsweng;

GRAP 23

- (f) molao wa lekgetho o dumellang balefi ba lekgetho ho tshetjhisana tefo ya makgetho a itseng; le
- (g) maemo a fapaneng a amang makgetho a motho ka mong le taolo ya ona.
- .70 Ho lekanya matlotlo le lekeno ho tswang ho diphapanyetsano tsa lekgetho ho sebediswa mehlala ya dipalopalo ho ka fella ka dipalo tse nepahetseng tsa matlotlo le lekeno le ananetsweng di fapane le bokalo bo fumanweng, dinakong tse latetseng, e le bona bo lebelletsweng ho tswa ho balefi ba lekgetho mabapi le nako ya jwale ya tlaleho. Dipoeletso tsa ditekanyo di etsa ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.
- .71 Dintlheng tse ding matlotlo a hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho le lekeno le amehang ha le kgone ho lekanngwa ka tshepo ho fihlela nakwana kamora hoba ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahala. Hona ho ka etsahala ha bonamo le palo ya batho ba lefang lekgetho e fetofetoha mme tekanyo ya tshepo e sa kgonahale. Dintlheng tse ngata, matlotlo le lekeno di ka ananelwa nakong e latelang ya ketsahalo e lefellowang lekgetho. Le ha ho le jwalo, ho na le mabaka a ikgethang ha dinako tse mmalwa tsa tlaleho di fetang pele ketsahalo e lefellowang e bontsha sephetho sa phallo e kenang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e kgotsofatsang tlhaloso ya letlotlo le ho kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo ya letlotlo. Haeba ho se ditekanyetso tsa kananelo tse kgotsofatswang, kananelo e etsahala ha tefo e amohelwa. Mohlala, ntle le ha ho boletswe ka mokgwa o mong melaong le melawaneng, ho ka etseha hore lekeno le amehang le ka lekanngwa ka tshepo bakeng sa:
- (a) Lekenno la lekgetho la tlaleho ya pehelo ya lekgetho kapa tlaleho le/kapa kamohelo ya tefo ya molefi wa lekgetho le/kapa mohiri;
 - (b) lekgetho la boleng bo ekeditsweng le tlaleho ya pehelo ya lekgetho kapa tlaleho le/kapa kamohelo ya tefo e tswang ho molefi;
 - (c) tshwanelo ya tekolo ya dithoto le tlaleho ya pehelo le/kapa kamohelo ya tefo ke moromedi kapa moemedi;
 - (d) tshwanelo ya lefa le tlaleho ya pehelo ya lekgetho kapa tlaleho le/kapa tefo ya mophethahatsi; kapa
 - (e) direiti le makgetho le tlaleho ya pehelo le/kapa tefo ya moahi ya lefang tekanyetso.

Ditshenyehelo tse lefuwang ka mokgwa wa lekgetho le ditshenyehelo tsa lekgetho

- .72 ***Lekenno la lekgetho le tla sejetswa ka bokalo bo akaretang. Le ke ke la fokotswa bakeng sa ditshenyehelo tse lefuwang ka mokgwa wa lekgetho.***
- .73 Nakong ya jwale, mmuso ha o sebedise tshebetso ya lekgetho jwalo ka mokgwa ho lefa, empa o ka sebedisa tshebetso ya lekgetho jwalo ka mokgwa o tshwanelang wa ho lefa menyetla ho balefi ba lekgetho, eo ka ho le leng e neng e tla lefuwa ka tshebediso ya mekgwa e meng, e kang ho ngola ditjheke, ho lefa

ka didiphothi tse lebiswang bankeng ya molefi wa lekgetho, kapa ho lefa akhaonto e nngwe lebitsong la molefi wa lekgetho. Maamong ana, tjelele e lokela ho lefuwa ho sa tsotellwe hore na motho ka mong o lefa lekgetho. Ka lebaka leo, bokalo bona ke tshenyehelo ho mmuso mme bo lokela ho ananelwa ka thoko pehelong ya tshebediso ya tjelele. Lekenno la lekgetho le lokela ho nyollwa hore le akaretse ditshenyehelo tse lefuwang ka tshebetso ya lekgetho.

Nakong ya jwale, mmuso ha o sebedise tshebetso ya lekgetho jwalo ka mokgwa ho lefa, empa o ka sebedisa tshebetso ya lekgetho jwalo ka mokgwa o tshwanelang wa ho lefa menyetla ho balefi ba lekgetho, eo ka ho le leng e neng e tla lefuwa ka tshebediso ya mekgwa e meng, e kang ho ngola ditjheke, ho lefa ka didiphothi tse lebiswang bankeng ya molefi wa lekgetho, kapa ho lefa akhaonto e nngwe lebitsong la molefi wa lekgetho.

- .74 *Lekenno la lekgetho le ke ke la akarelletswa ho ya hodimo ka lebaka la ditshenyehelo tsa lekgetho.***
- .75 Ditjeho tsa lekgetho ke lekenno le tetsweng, e seng ditshenyehelo, mme ha di bake hore ho be le phallo e kenang kapa e tswang ya mehlodi - ke hore, ha di etse hore ho be le matlotlo, mekitlane, lekenno kapa ditjeho tsa mmuso o lefisang lekgetho.
- .76 Phapang e kgolo pakeng tsa ditshenyehelo le tse lefilweng ka tshebetso ya lekgetho le ditjeho tsa lekgetho ke hore, bakeng sa ditshenyehelo tse lefilweng ka tshebetso ya lekgetho, bokalo bo sa fumaneha ho baamohedi, ho sa natswe hore ba lefa lekgetho kapa ba sebedisa mokgwa o itseng wa ho lefa makgetho a bona. Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjelele a hanela ho fokotswa ha dintlha tsa lekenno le ditshenyehelo, e itseng ka e nngwe, ntle le ha sena se dumelletswa ke Maemo a mang a GRAP. Ho fokotswa ha lekenno la lekgetho le ditshenyehelo tse lefuwang ka tshebetso ya lekgetho ha ho dumellwe.

Diphetiso

- .77 *Ka tataiso ya seratswana sa .99, setheo se tla ananela letlotlo mabapi le diphetiso ha mehlodi e fetisitsweng e fihlella tlhaloso ya letlotlo mme e kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo tsa letlotlo.***
- .78 Diphetiso di kenyetse dikerante, tshwarelo ya sekoloto, dikotlo, diphetiso laetsweng ke mofu, dimpho, dinyehelo, dithoto le ditshebetso tsa mefuta le dikadimo tse amohetsweng ka dipehelo tse kgotsofatsang. Dintlha tsena tsohle di na le makgabane a hore di fetisa mehlodi ho tloha ho setheo se le seng ho ya ho se seng ntle le ho fana ka boleng bo batlang bo lekana bakeng sa mehlodi oo mme hape ha se makgetho jwalo ka ha ho hlalose Maamong ana.
- .79 Diphetiso di kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo ha setheo se laola mehlodi ka lebaka la diketsahalo tse fetileng (phetiso) mme se lebelletse ho amohela menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho tswa mehloding eo. Diphetiso di kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo e le letlotlo ha ho kgoneha hore phallo e kenang ya mehlodi e tla etsahala mme boleng ba yona bo kgotsofatsang bo ka lekanngwa ka tshepo. Maamong a itseng, jwalo ka ha

molefuwang a tshwarela letlotlo, phokotso ya bokalo ba nnete ba mokitlane o ileng wa ananelwa pejana e ka hlaha. Maemong ana, bakeng sa ho ananela letlotlo ka lebaka la phetiso, setheo se fokotsa bokalo ba nnete ba mokitlane.

- .80 Setheo se hapa taolo ya mehlodi e fetisitsweng ha mehlodi e se e fetiseditswe ho setheo, kapa setheo se na le tokelo e ka phethahatswang kgahlanong le mohapuwa. Ditlhophiso tse ngata tsa ho fetisa mehlodi di ba tse tlamang ho ditho tsohle pele phetiso ya matlotlo e etsahala. Empa, ka dinako tse ding, setheo se tshepisa ho fetisa mehlodi e be se hloleha ho etsa jwalo. Ka lebaka leo, ha tokelo e ka phethahatswa mme setheo se hlahloba hore ho ka etsahala hore phallo e kenang ya mehlodi e phethahale, ke feela maemong ao matlotlo, mekitlane le/kapa lekeno le ka ananelwang. Ho fihlela nakong eo, setheo se ke ke sa qhelela thoko kapa sa laola phihlelo ya ditho tsa boraro menyetleng ya matlotlo ao ho sisintsweng hore a fetiswe.
- .81 Diphetiso tsa mehlodi tse kgotsofatsang tlhaloso ya "diphehiso tsa beng" di ke ke tsa baka lekeno. Ditumellano tse totobatsang hore setheo se fanang ka mehlodi se na le tokelo ya ditefo tsa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng nakong ya bophelo ba setheo se amohelang, kapa tefo ya masalla le ha e ka ba afe a matlotlo a fetang mekitlane ha ho ka etsahala hore setheo se amohelang se fediswe, kapa tse totobatsang hore setheo se fanang se hapa karolo ya tjelele setheong se hapuwang se ka rekiswang, ha fapanyetsanwa ka sona, sa fetiswa kapa sa pholoswa, bonneteng, ke ditumellano tsa ho etsa diphehiso tse tswang ho beng.
- .82 Diphetiso di kgotsofatsa tlhaloso ya "phapanyetsano e se nang poello e totobetseng" hobane mohapuwa o fana ka mehlodi ho setheo se amohelang ntle le hore setheo se amohelang se fane ka boleng bo batlang bo lekana ka ho otloloha phapanyetsanong. Haeba tumellano e bolela hore setheo se amohelang se tla fana ka boleng bo batlang bo lekana phapanyetsanong, tumellano ha se tumellano ya phetiso, empa ke konteraka bakeng sa phapanyetsano e nang le poello e totobetseng e lokelang ho tlalehwa tlasa Maemo a GRAP a Lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng.
- .83 Setheo se sekaseka dipolelo tsohle tse fuperweng ditumellanong tsa phetiso ho fumana haeba se ba le mokitlane ha se amohela mehlodi e fetisitsweng.

Tekanyo ya matlotlo a fetisitsweng

- .84 Jwalo ka ha ho laelwa ke seratswana sa .42, matlotlo a fetisitsweng a lekanngwa ka boleng ba ona bo kgotsofatsang ho tloha ka letsatsi la kgapo. Ditheo di ntshetsa pele leano la tshupatlotlo bakeng sa kananelo le tekanyo ya matlotlo a kgemang le Maemo a GRAP. Jwalo ka ha ho bontshitswe pele, direkiswang, thepa ya matsete, thepa, polante, disebediswa, matlotlo a sa ameheng kapa matlotlo a lefa a hapilweng ka diphapanyatsano tse se nang poello e totobetseng qalong di tla lekanngwa ka boleng bo kgotsofatsang ho qala ka letsatsi la kgapo ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Direkiswang, Thepa ya Matsete, Thepa, Polante le Disebediswa, Matlotlo a sa Ameheng le Matlotlo a Lefa. Matlotlo a hlahang ho ditlhophiso tsa konteraka, tse kang tjelele le diamohelwang tsa diphetiso tse kgotsofatsang tlhaloso ya setho sa tjelele di

lekanngwa ka boleng bo kgotsofatsang ho tloha ka letsatsi la kgapo ho latela temana ya .41 ya Maemo ana ekasitana le ditemana tsa .34 le AG77. ho isa ho AG86. tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete.

Tshwarelo ya sekoloto le kamohelo ya mekitlane

- .85 Baadimi ka nako tse ding ba tela tokelo ya bona ya ho bokella mokitlane o kolotwang ke setheo, mme e le ka nnete ba hlakola mokitlane. Mohlala, mmuso wa naha o ka hlakola kadimo e kolotwang ke mmuso wa lehae. Maamong a jwalo, mmuso wa lehae o ananela keketso ya matlotlo a nete hobane mokitlane oo o neng o o tlahile nakong e fetileng ho hlakotswe.
- .86 Setheo se ananela lekeno mabapi le ho tshwarelwa ha sekoloto ha sekoloto sa mehleng se se se sa kgotsofatse tlhaloso ya mokitlane kapa se kgotsofatsa ditekanyetso bakeng sa kananelo jwalo ka le mokitlane, ha feela tshwarelo ya mokitlane e sa kgotsofatse tlhaloso ya phehiso ya beng.
- .87 Moo setheo se laolang se tshwarelang mokitlane o kolotwang ke setheo se laolang ka ho phethahala, kapa se amohela mekitlane ya sona, phapanyetsano e ka ba phehiso ya beng, jwalo ka ha ho hlaloswa ditemaneng tsa .36 le .37.
- . Lekenno le hlahang ho tshwarelo ya mokitlane le lekanngwa ka bokalo ba nnete ba mokitlane o tshwaretsweng.

Dikotlo

- .89 Dikotlo ke menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amohetsweng kapa e ka amohelwang ke setheo ho tswa ho motho ka mong kapa setheo se seng, jwalo ka ha ho laotswe ke lekgotla kapa mokgatlo o mong o phethahatsang molao, ka lebaka la motho ka mong kapa setheo se seng se tlotseng ditlhoko tsa molao kapa melawana. Bahlanka ba phethahatsang molao ba kgona ho na le hona ho lefisa motho ka mong ditefo ha ba nkwa ba tlotse molao. Maamong ana, motho ka mong ka tlwaelo a ka kgetha ho lefa kotlo, kapa ho ya lekgotleng la dinyewe ho ya ipuella tabeng ena. Moo moqosuwa a fihlellang tumellano le moqusi e kenyelletsang tefo ya molato ho na le ho ahlowa kgotla, tefo e ananelwa e le tefiso.
- .90 Dikotlo ka kakaretso di hloka hore setheo se fetise bokalo bo sa fetoheng ba tjhelete ho ya mmusong, mme ha di tlame mmuso ho ba le tshwarelo le ha e ka ba efe e ka ananelwang e le mokitlane. Ka tsela eo, dikotlo di ananelwa jwalo ka lekeno ha seamohelwang se kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo le ho kgotsofatsa ditekanyetso ya kananelo jwalo ka letlotlo tse boletsweng temaneng ya .30. Jwalo ka ha ho bontshitswe seratswaneng sa 11, moo setheo se bokellang dikotlo tse leng matleng a moemedi, kotlo e ke ke ya ba lekeno la setheo se bokellang. Matlotlo a hlahang ho dikotlo a lekanngwa ka tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya phallo e kenang ya mehlodi ho ya ho setheo.

Dikabelo tse laetsweng ke mofu

- .91 Phetiso e laetsweng ke moru ke phetiso e etswang ho latela diphumantsho tsa wili ya motho ya iketseng boyabatho. Ketsahalo ya nako e fetileng e hlahisang

taolo ya mehlodi e fupereng menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng hore phetiso ya taelo ya mofu e hlahella ha setheo se na le qoso e ka phethahatswang, mohlala, ka lefu la monehi wa lefa (testator), kapa ho kgethwa mophethahatsi, ho latela melao.

- .92 Ditaello tsa bafu tse kgotsofatsang tlhaloso ya letlotlo di ananetswe e le matlotlo la lekeno ha ho bonahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng di tla phallela ho setheo, mme boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo. Ho qeta ka kgonahalo ya phallo e kenang ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka ba boimanyana ha eba ho feta nako pakeng tsa lefu la monehi wa lefa le hore setheo se fumane matlotlo. Setheo se tla hloka ho lekanya hore na matlotlo a motho ya hlokaletseng a lekane ho akaretsa diqoso tsohle tsa ona, le ho kgotsofatsa ditaello tsohle tsa mofu. Haeba wili e hanyetswa, sena se tla ama le kgonahalo ya hore matlotlo a phallele ho setheo.
- .93 Boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a taelo ya mofu a lekanngwa ka mokgwa o tshwanang le wa dimpho le dinyehelo, jwalo ka ha ho hlaloswa temaneng ya .98. Moo matlotlo a motho ya hlokaletseng a lefella lekgetho, bolaodi ba lekgetho ho ka etsahala bo se bo lekantse boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a sietsweng setheo, mme bokalo bona bo ka nehwa setheo. Diphetiso di lekanngwa ka boleng bo kgotsofatsang ba mehlodi e amohetsweng kapa e fumanehang.

Dimpho le dinyehelo, ho kenyelletswa le dithoto ka botsona

- .94 Dimpha le dinyehelo ke diphetiso tsa boithaopo tsa matlotlo ho kenyelletswa tjhelete kapa matlotlo a mang a tjhelete, dithoto tsa mefuta le ditshebeletso tsa mefuta tseo setheo se itseng se di etsang ho se seng, ka tlwaelo di se na tsebiso. Mohapuwa e ka ba setheo kapa motho ka mong. Bakeng sa dimpho le dinyehelo tsa tjhelete kapa matlotlo a mang a tjhelete le dithoto tsa mefuta, ketsahalo e fetileng e hlahisang taolo ya mehlodi e fupereng menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e atisa ho ba kamohelo ya mpho kapa nyehelo. Kananelo ya dimpho kapa dinyehelo tsa ditshebeletso tsa mefuta ho buuwa ka tsona diratswaneng tsa .99 ho isa ho .109 mona ka tlase.
- .95 Dithoto tsa mefuta ke matlotlo a amehang a fetiseditsweng ho setheo phapanyetsanong e se nang poello e totobetseng, ntle le tefiso, empa di ka ba tlasa taolo ya dipolelo. Thuso ya ka ntle e nehwang ke mekgatlo ya ntshetsopele ya mahlakore a mangata kapa a mabedi hangata e kenyelletsa karolo ya dithoto ka botsona.
- .96 Dimpho le dinyehelo (tseo e seng ditshebeletso tsa mefuta) di ananetswe e le matlotlo la lekeno ha ho bonahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng di tla phallela ho setheo, mme boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo. Ha ho shejwa dimpho le dinyehelo, tlhophiso ya mpho kapa nyehelo, le phetiso ya tokelo ya molao, hangata di etsahala ka nako e le nngwe. Maemong a jwalo, ha ho qeaqeo ka menyetla ya moruo ya kamoso e tla phallela ho setheo.

- .97 Dithoto tsa mefuta di ananelwa e le matlotlo ha dithoto di amohelwa, kapa ho na le tlhophiso e tlamang ya ho amohela dithoto. Ha eba dithoto tsa mefuta di amohelwa ntle le maemo a hoketsweng, lekeno le ananelwa hanghang. Ha maemo a hoketswe, mokitlane o a ananelwa, mme o fokotswa le lekeno le a ananelwa ha maemo a ntse a kgotsofatswa.
- .98 Ka nananelo ya mantlha, dimpho le dinyehelo ho kenyelletswa dithoto tsa mefuta di lekanngwa ka boleng ba tsona bo kgotsofatsang ho tloha ka letsatsi la kgapo, le ka tiiswang ke ho tadima maraka o sehlahlo, kapa ka tshebetso ya makgabane. Tekolo ya boleng ba letlotlo e atisa ho etswa ke setho sa botsebi ba tekolo, se nang le mangolo a ananetsweng le a tshwanelehileng a botsebi. Bakeng sa matlotlo a mangata, boleng bo kgotsofatsang bo tla tiisa habonolo ka ho supa ditheko tse boletsweng marakeng o sehlahlo, o tjhatsi (o nang le bareki le barekisi ba fumanehang habonolo). Mohlala, ditheko tsa jwale tsa maraka di ka atisa ho fumanwa bakeng sa setsha, mehaho eo e seng e ikgethang, makoloi le mefuta e meng e mengata ya polante le sesebediswa.

Ditshebeletso ka botsona

- .99 ***Ha ho sa shejwe dikonteraka tsa tiiso ya tjhelete, jwalo ka ha ho hlahoswa diratswaneng tsa .108 le .109, setheo se tla ananela ditshebeletso tsa mefuta tse bohlokwa bakeng sa mesebetsi ya sona le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso e le matlotlo, le ho ananela lekeno le amehang ha ho bonahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng di tla phallela ho setheo, mme boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo. Haeba ditshebeletso tsa mefuta di se bohlokwa ho ditshebetso tsa setheo le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso le/kapa di sa kgotsofatse ditekanyetso tsa kananelo, setheo se tla tsebahatsa sebopeho le mofuta wa ditshebeletso tsa mefuta tse amohetsweng nakong ya tlaleho.***
- .100 Ditheo di ka ba baamohedi ba ditshebeletso tsa mefuta kapa dikema tseo e seng tsa boithaopo, mohlala:
- (a) thuso ya thekeniki e tswang ho mekgatlo e meng ya mmuso kapa ya matjhaba;
 - (b) batho ba ahloletsweng ditlolo ba ka hlokwa hore ba phethe mesebetsi ya setjhaba bakeng sa setheo;
 - (c) dipetlele tsa setjhaba di ka fumana ditshebeletso tsa baithaopi;
 - (d) dikolo di ka fumana ditshebeletso tsa boithaopi ho tswa ho batswadi le bathusi ba matitjhere kapa e le ditho tsa makgotla;
 - (e) mebuso ya lehae e ka fumana ditshebeletso tsa baithaopi ba twantsho ya mello;
 - (f) rente ya ofisi e ka lefuwa lebitsong la setheo ke setheo se seng; le
 - (g) setheo se ka sebedisa sebaka sa bodulo se nang le tsohle se lefellowang bodulo ke setheo se seng.
- .101 Bohlokwa ba ditshebeletso ka botsona ditshebetsong tsa setheo le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso e laola hore na setheo se ananela ditshebeletso ka botsona e le letlotlo le lekeno. Mohlala, ha setheo se amohelang ditshebeletso

GRAP 23

ka botsona tseo e leng karolo ya ditshebetso tsa sona, jwalo ka bofulo ba ofisi bo lefellowang lebitsong la sona, se lokela ho ananela ditshebeletso tseo ka botsona ha di kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo mme di fihlella ditekanyetso tsa kananelo.

- .102 Ditshebeletso ka botsona di kenyelletsa ditshebeletso tse nehlang ke motho ka mong ho ditheo le tokelo ya ho sebedisa matlotlo phapanyetsanong e se nang poello e totobetseng. Ditshebeletso tsena di fihlella tlhaloso ya letlotlo hobane setheo se laola mohlodi oo ho ona menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lebelletsweng ho phallela ho setheo. Matlotlo ana le lekeno, hangata, a sebediswa hanghang mme phapanyetsano ya boleng bo lekanang le yona e a ananelwa ho bontsha tshebediso ya ditshebeletso tsena ka botsona. Mohlala, sekolo se fumanang ditshebeletso tsa boithaopo ho tswa ho bathusi ba matijhere, boleng bo kgotsofatsang bo ka lekanngwang ka tshepo, bo tla ananela keketso ya letlotlo le lekeno, ekasitana le phokotso ya letlotlo le ditshenyehelo. Maamong a mangata, setheo se tla ananela ditshenyehelo bakeng sa tshebediso ya ditshebeletso ka botsona. Le ha ho le jwalo, ditshebeletso tsa mefuta hape di ka sebediswa ho hahla letlotlo, mme maamong ana bokalo bo ananelwang mabapi le ditshebeletso ka botsona di kenyelletswa ho theko ya letlotlo le hahlang.
- .103 Mesebetsi e itseng ka boyona ha e fihlelle tlhaloso ya letlotlo hobane setheo ha se na taolo e lekaneng ya ditshebeletso tse fuwang. Sena se atisa ho etsahala moo ditshebeletso ka botsona di fuwang ke motho ka mong. Maamong a mangata, ditshebeletso ka botsona di fuwa ke batho ba nang le thupello e nyenyane kapa ba se na yona ho hang, mme ba fapane haholo le ditshebeletso tseo setheo se neng se tla di fumana haeba ditshebeletso ka botsona di ne di sa fumanehe.
- .104 Maamong a mang, setheo se ka ba le taolo ya ditshebeletso ka botsona, empa se sa kgone ho di lekanya ka tshepo, mme ka hoo di hlolehe ho kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo tsa ho ba letlotlo. Ha setheo se kgona ho lekanya boleng bo kgotsofatsang ba ditshebeletso tse itseng ka botsona, setheo se hloka ho ananela letlotlo le lekeno haeba di le bohlokwa ho ditshebetso tsa sona le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso mme le ditekanyetso tsa kananelo di kgotsofatswa, mohlala, ha rente ya ofisi e lefuwa lebitsong la setheo ke setheo se seng.
- .105 Le hoja ho na le disanetefatswang tse potapotileng ditshebeletso ka botsona, ho kenyelletswa bokgoni ba ho laola ditshebeletso, le ho lekanya boleng bo kgotsofatsang ba ditshebeletso, Maemo ana a hloka hore kananelo ya ditshebeletso ka botsona, ha ditshebeletso ka botsona di le bohlokwa ditshebetsong tsa setheo le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso mme di kgotsofatsa ditekanyetso tsa kananelo.
- .106 Ha ditekanyetso tsa kananelo di kgotsofatswa, ditshebeletso ka botsona di lokela ho lekanngwa kananelong ya mantlha ka boleng bo kgotsofatsang letsatsing la kgapo.
- .107 Le ha ho le jwalo, seratswana sa .117 se hloka tsebahatso ya sebopeho le mofuta wa ditshebeletso ka botsona nakong ya tlaleho tseo e seng tse bohlokwa ditshebetsong tsa setheo le/kapa mererong ya phaello ya ditshebeletso kapa di sa kgotsofatse ditekanyetso tsa kananelo.

Dikonteraka tsa tiiso ya tjhelete

- .108 Ditheo lekaleng la bohle hangata di na tiiso ya mekitlane ya tsona e tiiswa ke setheo se seng, se kang setheo se laolang setheo. Moo mokitlane wa setheo o tiisitsweng empa se sa lefe tefo ya tiiso ho monehi wa konteraka eo ya tiiso ya tjhelete, setheo e le ka nnete se fumane tshebeletso (ditshebeletso tsa thuso ya tjhelete tse tsheheditsweng) e le karolo ya phapanyetsano e se nang poello e totobetseng.
- .109 Diphapanyetsanong tsena, setheo se laelwa feela ho tsebahatsa boteng ba dikonteraka tse jwalo tsa tiiso ya tjhelete le ntlha ya hore ha ho tefo e entsweng ho monehi wa inshorentshe.

Ditshepiso tsa nyehelo

- .110 Ditshepiso tsa nyehelo ke boitlamo ba ho fetisa matlotlo ho setheo se amohelang. Ditshepiso tsa nyehelo ha di kgotsofatse tlhaloso ya letlotlo hobane setheo se amohelang ha se kgone ho laola phihlelo ya mohapuwa ho menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng nthong e tshepitsweng. Ditheo ha di ananele dintho tse tshepitsweng e le matlotlo kapa lekeno. Haeba ntho e tshepitsweng hamorao e fetisetswa ho setheo se amohelang, e ananelwa e le mpho kapa nyehelo, ho latela diratswana tsa .94 ho isa ho .98 mona ka hodimo. Ditshepiso tsa nyehelo di ka batla tsebahatso e le letlotlo la nakwana, ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang.

Lekeno le amohetsweng pele la diphetiso

- .111 Moo setheo se amohelang mehlodi pele tlhophiso ya phetiso e ba e tlamang, mehlodi e ananelwa e le matlotlo ha e kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo le ho kgotsotsa ditekanyetso tsa kananelo e le letlotlo. Setheo hape se tla ananella ka pele kamohelo ya mokitlane haeba selekano sa phetiso e so be se tlamang. Dikamohelo tse tlleng pele mabapi le diphetiso ha di a fapana haholo le dikamohelo tse ding tse tlleng pele, ka hoo mokitlane o ananelwa ho fihlela ketsahalo e etsang tlhophiso ya phetiso e tlama e etsahala mme maemo ohle a mang a tumellano a phethahatswa. Ha ketsahalo eo e etsahala mme maemo ohle tlasa tumellano a phethahatswa, mokitlane o a fediswa mme lekeno le a ananelwa.

Dikadimo ka dipehelo tse kgotsofatsang

- .112 Dikadimo ka dipehelo tse kgotsofatsang ke dikadimo tse fumanwang ke ditheo ke dipehelo tse ka tlase ho tsa maraka. Lekaleng la bohle, dikadimo tsena hangata di fumanwa ho kgotsofatsa merero e itseng ya moruo kapa ya kahisano.
- .113 Karolo ya kadimo e lokelang ho lefuwa, hammoho le ditefo tsa tswala le ha e ka ba dife, ke phapanyetsano e nang le poello e totobetseng mme e tlalehwa ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete. Karolo e sa kgemeng le maraka ya kadimo ke phapanyetsano e se nang poello e totobetseng e tlalehwang ho latela Maemo ana. Karolo e sa kgemeng le maraka ya kadimo e ananelwang e le lekeno le se nang poello e totobetseng le sejetswa e le phapano pakeng tsa lekeno le fumanwang ho tswa ho kadimo, le boleng ba jwale ba phallo ya tjhelete ya konteraka ya kadimo, e theotswe ka tshebediso ya sekgahla sa

tswala se kgemang le maraka (ditemana tsa AG80. ho isa ho AG82. tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete di nehelana ka tataiso ya ho fumana sekgahla sa tswala se kgemang le maraka).

- .114 Kananelo ya lekeno e laolwa ke sebopeho sa maemo le ha e ka ba afe a teng tumellanong ya kadimo a ka hlahisang mokitlane. Moo mokitlane o leng teng setheo se ananela lekeno ha le kgotsofatsa maemo a tumellano ya kadimo.

Ditsebahatso

- .115 Setheo se tla tsebahatsa - e le ka ponahalo feela kapa le ho ditlhaloso - dipehelo tsa tjhelete:**

- (a) ***bokalo ba lekeno la diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng tse ananetsweng nakong ya mekgahlelo e meholo e bontshwang ka ho arohana:***
 - (i) ***makgetho, a bontsha ka ho arohana mekgahlelo e meholo ya makgetho; le***
 - (ii) ***diphetiso, tse bontshang ka ho arohana mekgahlelo e meholo ya lekeno la phetiso.***
- (b) ***bokalo ba diamohelwang tse ananetsweng mabapi le lekeno le se nang poello e totobetseng;***
- (c) ***bokalo ba mekitlane e ananetsweng bakeng sa dipusetso tsa tjhelete ho tswa ho lekeno le se nang poello e totobetseng;***
- (d) ***bokalo ba mekitlane e ananetsweng mabapi le karolo e sa kgemeng le maraka ya dikadimo ka dipehelo tse kgotsofatsang tse leng tlasa maemo a itseng;***
- (e) ***bokalo ba mekitlane e ananetsweng mabapi le matlotlo a fetisitsweng tlasa maemo a itseng;***
- (f) ***bokalo ba matlotlo a ananetsweng a leng tlasa dithibello le sebopeho sa dithibello tseo;***
- (g) ***boteng ba bokalo ba dikamohelo le ha e ka ba dife tse tllileng pele kapa dikamohelo tse sa ajwang mabapi le diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng; le***
- (h) ***bokalo ba mekitlane le ha e ka ba efe e tshwaretsweng.***

- .116 Setheo se tla tsebahatsa ditlhalosong tsa sona tsa dipehelo tsa tjhelete:**

- (a) ***dipholisi tsa tshupatlotlo tse amohetsweng bakeng sa kananelo ya lekeno le tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng;***
- (b) ***bakeng sa mekgahlelo ya lekeno le tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng, e leng motheo oo boleng bo kgotsofatsang ba mehlodi e kenang bo lekantsweng ho ona;***
- (c) ***bakeng sa mekgahlelo e meholo ya lekeno la lekgetho leo setheo se sa kgoneng ho le lekanya ka tshepo nakong eo ho yona ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahalang, lesedi ka sebopeho sa lekgetho; le***

(d) *sebopeho le mofuta wa mekgahlelo e meholo ya dipheiso tse laetsweng ke mofu, dimpho, dinyehelo tse bontshang ka ho arohana mekgahlelo e meholo ya dithoto ka botsona tse amohetsweng; le*

(e) *sebopeho le mofuta wa mekgahlelo e meholo ya ditshebeletso ka botsona tse amohetsweng.*

- .117 Ditheo di hlokwa ho tsebahatsa sebopeho le mofuta wa mekgahlelo e meholo ya ditshebeletso ka botsona tse fumanweng, ho kenyelletswa tse sa ananelweng ho latela seratswana sa .99. Sekgahla seo ka sona mekgahlelo o meholo wa ditshebeletso ka botsona o leng molemo ho ditshebetso ya setheo le/kapa merero ya tlhahiso ya ditshebeletso e tla lekanya ditsebahatso tseo e di etsang mabapi le sehlopha mekgahlelo oo.
- .118 Ditsebahatso tse hlokwang ke ditemana tsa .115 le .116 di thusa setheo ho kgotsofatsa merero ya tlaleho ya tjehelete, jwalo ka ha ho hlaloswa ho Maemo a GRAPA Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjehelete, tse tla fana ka lesedi le molemo bakeng sa ho etsa diqeto le ho bontsha boikarabelo ba setheo mehloding eo se tshepuwang hore se tla e hlokomela.
- .119 Ditsebahatso tsa mekgahlelo e meholo ya lekeno di thusa basebedisi ho etsa dikahlolo ka tsebo mabapi le tlhahiso ya setheo maamong a itseng a mehlodi ya lekeno.
- .120 Maemo le dithibello di qobella meedi ho tshebediso ya matlotlo, e leng se nang le sekgahla ho ditshebetso tsa setheo. Tsebahatso ya bongata ba mekitlane e ananetsweng mabapi le maemo le bokalo ba matlotlo a tlasa dithibello e thusa basebedisi ho etsa dikahlolo ka bokgoni ba setheo ba ho sebedisa matlotlo a sona ka boinahanelo ba sona. Ditheo di kgothaletswa ho arohanya ka mekgahlelo lesedi le hlokwang ho tsebahatsa ho temana ya .115(e).
- .121 Seratswana sa .115(e) se hloka hore ditheo di tsebahatse boteng ba dikamohelo tse tlileng pele mabapi le diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng. Mekitlane ena e fupere kotsi ya hore setheo se tla tshwanela ho intsha sehlabelo sa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng haeba ketsahalo e lefellowang lekgetho e sa etsahale, kapa tlhophiso ya phetiso e sa be e tlamang. Tsebahatso ya dikamohelo tsena tse tlileng pele e thusa basebedisi ho etsa tihadimo ka boemo ba setheo ba kamoso ba lekeno le matlotlo a nete.
- .122 E le ditlhaloso seratswaneng sa .70, maamong a mangata setheo se tla kgona ho lekanya ka tshepo matlotlo le lekeno le hlahang ho diphapanyetsano tsa lekgetho, ka tshebediso, mohlala, ya mehlala ya dipalopalo. Le ha ho le jwalo, ho ka ba le maemo a ikgethang ao ho ona setheo se sa kgoneng ho lekanya ka tshepo matlotlo le lekeno le hlahang ho fihlela nako ya tlaleho kapa ho feta e le nngwe e felletswa ke nako ho tloha nakong eo ketsahalo e lefellowang lekgetho e neng e etsahala ka yona. Maamong ana, setheo se etsa ditsebahatso ka sebopeho sa mekgahlelo e meholo ya lekgetho e sa kgoneng ho lekanngwa ka tshepo, mme ka hoo e ananelwe, nakong ya tlaleho eo ho yona ketsahalo e lefellowang lekgetho e etsahalang. Ditsebahatso tsena di thusa basebedisi ho

GRAP 23

etsa dikahlolo ka tsebo ka lekeno la kamoso la setheo le karolo ya letlotlo ya nete.

- .123 Seratswana sa .116(d) re hloka hore ditheo do etse ditsebahatso ka sebopeho le mofuta wa mekgahlelo e meholo ya dimpho le diphetiso tse laetsweng ke bafu tse fumanweng. Diphallo tsena tsa mehlodi di fumanwa ka boinahanelo ba mohapuwa, e leng se behang setheo maemong a kotsi ya hore, dinakong tse tlang, metswedi e jwalo ya mehlodi e ka fetoha haholo. Ditsebahatso tse jwalo di thusa basebedisi ho etsa dikahlolo tsa tsebo ka boemo ba lekeno la kamoso le matlotlo a nete a setheo.
- .124 Moo ditshebeletso tsa mefuta di kgotsofatsang tthaloso ya letlotlo le ho fihlella ditekanyetso tsa kananelo e le letlotlo, ditheo di lokela ho ananela ditshebeletso tsena ka botsona ha di le tse molemo ho ditshebetso tsa setheo le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso le ho di lekanya ka boleng bo kgotsofatsang ho latela ditemana tsa .99 le .105. Seratswana sa .117 se hloka hore setheo se etse ditsebahatso ka sebopeho le mofuta wa ditshebeletso tsohle ka botsona tse fumanweng, e le tse ananetsweng le tse sa ananelwang. Ditsebahatso tse jwalo di ka thusa basebedisi ho etsa dikahlolo ka tsebo ka diphehiso tse entsweng ke ditshebeletso tse jwalo molemong wa phihlelo ya merero ya setheo ya phaello ya ditshebeletso nakong ya tlaleho, le bohlokwa ba ditshebeletso tse jwalo bakeng sa katleho ya merero ya setheo ya phaello ya ditshebeletso kamoso.

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .125 *Dphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo di laetswe ditaelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .126 *Ditemana tsa .10, .25, .26, .29, .30, .31, .42, .84, .99, .101, .102, .103, .108, .109, .112, .113, .116, .117 le .124 di ile tsa ntlafatswa, ditemana tsa .03, .05, .100, .101, .103, .104 le .107 di ile tsa eketswa mme temana ya .103 e ile ya hlakolwa ka Ntlafatso ho Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2014. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho tswela pele bakeng sa dinako tsa selemo sa tjhelete ho qala ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Haeba setheo se ikgethela ho sebedisa ditokiso tsena letsatsi leo le so fihle, se tla tsebahatsoa ntlha eo.*

Letsatsi le Qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .127 *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsoa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .128** *Setheo se tla sebedisa ditokiso tsa Maemo ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka la 1 Mmesa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2015, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Ho hulwa ha diphatlalatso tse ding

- .129** Maemo ana a nka boemo bo fetang ba temana ya .46 ya Maemo a GRAP a Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatloto Ditheong tsa Bohle a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) (Tshitwe 2006)

Maemo a GRAP a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) a nkuwe haholoholo ho tswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatloto Ditheong tsa Bohle a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) (IPSAS 23). Phapano e kgolo pakeng tsa Maemo a GRAP a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) le IPSAS 23 e ka mokgwa o latelang:

- Boholo ba kakaretso ya Maemo a GRAP a Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Makgetho le Diphetiso) ha bo tshwane le IPSAS 23 ka hobane dikgwebo tsa mmuso di hlaloswa ka mokgwa o fapaneng.
- Maemo ana a sebedisa mareho a fapaneng, dibakeng tse ding, le IPSAS 23. Mohlala o moholohadi ke tshebediso ya lereho 'matlotlo a nete' Maamong ana. Lereho le lekanang ho IPSAS 23 ke 'matlotlo/ekwiti ya nete'.
- Diphumantsho tsa nakwana tse sebediswang Maamong ana a GRAP ho buuwa ka tsona ka mokgwa o fapaneng le ho IPSAS 23.
- Maamong ana, ditshebeletso tsa mefuta ho buuwa ka tsona ka tsela e fapaneng le ho IPSAS 23. Maemo ana a qobella hore ditheo di ananele ditshebeletso ka botsona hoo ditshebeletso tse amohetsweng di leng molemo ho ditshebetso tsa setheo le/kapa merero ya phaello ya ditshebeletso le ditekanyetso tsa kananelo tsa setheo di fihlelletsweng.
- Tlhoko ya tekanyo ya mekitlane e tshwaretsweng e hlakisitswe.
- Mehlala e nolofaditswe ho bontsha maemo a Aforikaborwa.
- Ditlhoko bakeng sa tekanyo ya mokitlane e hlakisitswe.
- Maemo ana a hlakisa hore boleng bo kgotsofatsang ba ditiiso tsa tjelete tse phatlaladitsweng lebitsong la setheo moo ho se nang e lefuwang, ha a hloke ho tsebahatswa dipehelong tsa tjelete.
- Sehlomathiso se nang le mehlala e hlalosang se hlakotswe Maamong ana.